

بررسی تطبیقی پژوهش‌های ایران‌شناسی غربی و شرق‌شناسی با تکیه بر بازنمایی فرهنگ مردم ایران در سفرنامه‌های اروپاییان در دوره قاجار

زاگرس (محمدتقی) زند *

E-mail: zagros.zand@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۴/۱۴

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۲/۲۲

چکیده

پژوهشگران پسااستعماری کوشیده‌اند با نقد و تحلیل گفتمان شرق‌شناسی، نشان دهند که بازنمایی غرب از شرق، یک سویه، خودمحو‌رانه و به سود غرب است و چهره شرق در این شناخت‌ها منفی، غیرواقعی، مخدوش و برساخته غرب می‌باشد. در این میان، ایران‌شناسی نیز به منزله یکی از شاخه‌های بنیادین شرق‌شناسی به چالش کشیده شده است. از آنجا که یافته‌های ایران‌شناسی غربی، پایه و مایه ایران‌شناسی امروز و پژوهش‌های درون ایران به‌شمار می‌آید، بجاست که جایگاه و ارتباط آن با الگوهای شرق‌شناسی، بررسی و تفسیر گردد. در پژوهش حاضر با بررسی نقادانه سفرنامه‌های دوران قاجار که از زیربنایی‌ترین سرچشمه‌های ایران‌شناسی‌اند، کوشیده‌ایم روش‌ها و عناصر بازنمایی شده فرهنگ ایران را با الگوهای شرق‌شناسی، بسنجیم و نسبت و جایگاه ایران‌شناسی و چگونگی پیروی آن از شرق‌شناسی را دریابیم. بررسی سفرنامه‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از روش‌ها و الگوهای گفتمان شرق‌شناسی در سفرنامه‌های اروپاییان دوره قاجار به کار نرفته و در نتیجه ایران‌شناسی این دوران از الگوهای شرق‌شناسی پیروی نکرده است.

کلیدواژه‌ها: ایران‌شناسی، بازنمایی، پسااستعمار، سفرنامه، شرق‌شناسی، فرهنگ مردم، گفتمان.